

фронтового покоління, серед яких простежується ідейність, оцінка подій з партійних позицій, героїзація і ідеологізація конкретних боїв і їх учасників, соціологізація, заміна індивідуалізованих портретів і подій романтизованими героїзованими образами, покликаними дати наступному поколінню ідеалізований образ захисника. Виділені напрями міфологізації подій Другої світової війни на прикладі місцевої історії в джерелах листування дозволяють побачити загальні закономірності в міфологізації описуваних сюжетів. Незважаючи на різнохарактерність та різноманітність кореспонденції років війни, інформація з листів за своїм змістом спрямована в майбутнє, майже кожен лист має звернення до дітей, слова настанов та батьківської любові.

Список використаних джерел

1. Легасова Л. В. Непрочитані листи 1941 року – унікальний джерельний комплекс / Л. В. Легасова // Архів України. – 2010. – №2 (268). – С.144–154.
2. Абросимова С. В. Епістолярні джерела та методи їх дослідження // Вісник Дніпропетровського університету. – 2000. – Вип.8. – С.185–189.
3. Лисенко О. Є. Деякі проблеми джерельного забезпечення досліджень історії України періоду Другої світової війни // Архіви України. – 2010. – Вип.2 (268): квітень–червень. – С.7–22.
4. Листи з фронту. З фондів Дніпропетровського історичного музею ім. Д. І. Яворницького. Каталог / Авт.–упоряд.: В. М. Сацута. – Дніпропетровськ: Арт–Прес, 2007. – 68 с.
5. Пастушенко Т. В. Листи як джерело вивчення проблеми українських «остарбайтерів» періоду Другої світової війни // Сторінки воєнної історії України: Зб. наук. ст. / НАНУ. Ін–т іст. України. – К., 2002. – Вип.6. – С.70–76.
6. Последние письма с фронта. 1941 год: Сборник. – Т.1 / Гл. ред. кол.: Стефановский Г. А. (председатель) и др. – М.: Воениздат, 1991. – 454 с.
7. Ришин А. Г. Я пишу тебе из сорок первого... / Сост. М. В. Тунгускова. – М.: Мысль, 1990. – 187 с.
8. Николаенко А. В. Фронтіві епістолярії 1941–1945 рр. криз призму гуманістичних цінностей / Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. – 2014. – Вип.17. – С.274–286.
9. «...Хоть раз напишу тебе правду». Письма солдат вермахта из сталинградского окружения / Сост. Н. Э. Вашкау. – М.: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2013. – 135 с.
10. Курносоев А. А. Источники по истории народного сопротивления в тылу немецко–фашистских захватчиков 1941–1945 гг. / А. А. Курносоев // История СССР. – 1965. – №3. – С.35–45.
11. Клейн Н. Л. Письма – ценный источник / Н. Л. Клейн // Советские архивы. – 1966. – №4. – С.71–86.
12. Фонды НМІВВВ. – ТФ–5588.

References

1. Lehasova L. V. Neprochytani lysty 1941 roku – unikal'nyy dzherel'nyy kompleks / L. V. Lehasova // Arkhivnyy Ukrayiny. – 2010. – №2 (268). – С.144–154.
2. Abrosymova S. V. Epistolyarni dzherela ta metody yikh doslidzhennya // Visnyk Dnipropetrovs'koho universytetu. – 2000. – Vyp.8. – С.185–189.
3. Lysenko O. Ye. Deyaki problemy dzherel'noho zabezpechennya doslidzhen' istoriyi Ukrayiny periodu Druhoiy svitovoyi viyny // Arkhivnyy Ukrayiny. – 2010. – Vyp.2 (268): kviten'–cherven'. – С.7–22.
4. Lysty z frontu. Z fondiv Dnipropetrovs'koho istorichnoho muzeyu im. D. I. Yavornyts'koho. Kataloh / Avt.–uporyad.: V. M. Satsuta. – Dnipropetrovs'k: Art–Pres, 2007. – 68 s.
5. Pastushenko T. V. Lysty yak dzherelo vyvchennya problemy ukraiyins'kykh «ostarbayeriv» periodu Druhoiy svitovoyi viyny // Storinky voyennoyi istoriyi Ukrayiny: Zb. nauk. statey / NAN Ukrayiny. In–t istoriyi Ukrayiny. – К., 2002. – Vyp.6. – С.70–76.
6. Poslednie pis'ma s fronta. 1941 god: Sbornik. – Т.1 / Gl. red. kol.: Stefanovskij G. A. (predsedatel') i dr. – М.: Voennizdat, 1991. – 454 s.

7. Rishin A. G. Ja pishu tebe iz sorok pervogo... / Sost. M. V. Tunguskova. – М.: Mysl', 1990. – 187 s.

8. Nikolayenko A. V. Frontovi epistolyariyi 1941–1945 rr. kriz' pryzmu humanistychnykh tsinnostey / Aktual'ni problemy vitchyznyanoi ta vsesvitn'oyi istoriyi. – 2014. – Vyp.17. – С.274–286.

9. «...Hot' raz napishu tebe pravdu». Pis'ma soldat vermahta iz stalingradskogo okruzheniya / Sost. N. Je. Vashkau. – М.: Rossijskaja politicheskaja jenciklopedija (ROSSPJeN), 2013. – 135 s.10. Kurnosov A. A. Istochniki po istorii narodnogo soprotivleniya v tylu nemecko–fashistskih zahvatnikov 1941–1945 gg. / A. A. Kurnosov // Istorija SSSR. – 1965. – №3. – С.35–45.

11. Klejn N. L. Pis'ma – cennyj istochnik / N. L. Klejn // Sovetskie arhivy. – 1966. – №4. – С.71–86.

12. Fondy NMIVVV. – TF–5588.

Kovalska L. A., Ph.D., Associate Professor at the Department of Information Systems Management of the Vasyl' Stus Donetsk National University (Ukraine, Vinnytsa), l.kovalska@donnu.edu.ua

Correspondence as a historical source of personal origin

The materials of private correspondence as a separate type of historical sources of personal origin and an important carrier of historical information of a subjective nature in the conditions of occupation of the territory of Ukraine are analyzed. The purpose of the article is to study the historical potential and problems of private correspondence according to their origin and purpose of creation. It is determined that the method of source study analysis of correspondence provides for their collection and study in terms of clarification of the author and the addressee, analysis of content, information value and relevance to historical realities, possibilities of using information. It was clarified that the correspondence as a result of interpersonal communication in the conditions of war saves specific information of a personal nature, personal experiences, private assessments and judgments of contemporary events and phenomena which, by the information possibilities and way of representing the surrounding reality, are substantially different from official statements in the documents of the authorities and management.

Keywords: correspondence, historical source, source of personal origin, occupation.

* * *

УДК 94(477.8)«1920»

Ніколаєва Н. Б.,

кандидат історичних наук, науковий співробітник історичного факультету, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), natalienik8@gmail.com

ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ЛІКАРЯ ТА ВИКЛАДАЧА АНОХІНА ОЛЕКСАНДРА КОСТЯНТИНОВИЧА

Висвітлено життєвий шлях лікаря, викладача та громадського діяча Анохіна Олександра Костянтиновича. Детально проаналізовано обставини його арешту органами ВУЧК у 1920 р. Досліджено причини його арешту та негативного ставлення чекістів до представників української інтелігенції та освіти в період 1919–1920-х рр. Доля Анохіна Олександра Костянтиновича виявилася досить типовою для арештованих у 1920 р. Чекісти звинуватили його в контрреволюційному шпигунстві на користь Денікіна. Завданням цієї статті є проаналізувати причини та обставини арешту лікаря та викладача Олександра Костянтиновича Анохіна, проведеного в 1920 р., прослідкувати долю заарештованого. В тому ж році, коли О. Анохін був заарештований, він помер у чекістській тюрмі у віці 37 років. О. Анохін був реабілітований вже в незалежній Україні в 1998 р. Одним із завдань сучасної української історичної науки є повернення із забуття імен невинно репресованих людей, не зважаючи на їх політичні погляди чи партійну приналежність.

Ключові слова: політичні репресії, арешти, викладачі, лікарі, ВУЧК, архівна кримінальна справа.

Пропоноване дослідження присвячене біографії репресованого у 1920 р. лікаря та викладача Анохіна Олександра Костянтиновича.

Завданням цього дослідження є за допомогою маловідомих документів ВУЧК та Комуністичної партії України з'ясувати життєвий шлях лікаря О. Анохіна й обставини його арешту та загибелі в 1920 р.

Наукова новизна та актуальність. Вивчення маловідомих сторінок життя інтелігенції м. Києва є важливою справою. Про деяких з цих діячів майже нічого не відомо, оскільки вони були репресовані радянською владою, і інформація про них десятиліттями зберігалась у радянських «спецхранах». На нашу думку, вивчення біографій таких людей є актуальною.

У ГДА СБ України зберігається АКС №74605–фп на київського лікаря, викладача та громадського діяча Анохіна Олександра Костянтиновича. Він загинув у київській тюрмі ВУЧК в квітні 1920 р., якраз перед захопленням Києва українсько–польським військом в травні 1920 р. Отже, ця стаття сприятиме введенню до наукового обігу інформації про його життєвий шлях, суттєво доповнить досі недостатньо вивчену картину репресій періоду 1920 р.

Основи джерельної бази статті складають матеріали архівної кримінальної справи на О. Анохіна, яка зберігається в Галузевому державному архіві Служби Безпеки України [6]. *Об'єктом* дослідження є суспільно–політичні та ідеологічні процеси, що відбувалися в Україні в 1920 р. *Предметом* дослідження є біографія лікаря, викладача та громадського діяча О. Анохіна.

Стан вивчення теми дослідження. Історіографія політичних репресій сталінської доби в Україні щороку поповнюється новими працями. З часу відновлення незалежності України у 1991 р. науковцями було опубліковано ряд важливих збірників документів, книг та статей про політичні репресії ЧК–КГБ проти інтелігенції м. Києва. В них вперше було оприлюднено унікальні документи з колишніх радянських «спецхранів» Серед найбільш важливих праць про долю репресованих київських викладачів та інтелігенції слід назвати дослідження О. Бажана [1], І. Біласа [2], С. Білоконя [3], Н. Литвин [4] та багатьох інших. У цьому короткому вступі важко проаналізувати всі праці. Зазначена тематика викликає значне зацікавлення у науковців. Про політичні репресії проти української інтелігенції у сталінський період історії ХХ століття вже опубліковано кілька тисяч наукових публікацій, які годі перелічити у цьому вступі [5]. Завдяки цим науковим працям українське суспільство вже знає досить багато про політичні репресії. Проте ця тема потребує подальшого наукового вивчення.

В архівній кримінальній справі збереглася анкета, в якій подано узагальнені біографічні дані О. Анохіна. 25 лютого 1920 р. слідчий Особливого відділу ВЧК при Реввоєнradі 12 Червоної Армії допитав О. Анохіна, та отримав від нього такі біографічні дані. Анохін Олександр Костянтинович народився в 1883 р. в с. Друшківка (Дружківка) Бахмутського повіту Катеринославської губернії. Отже, на 1920 р. він мав 37 років. За національністю – малорос (отже, за сучасними мірками слід вважати, що українець). За фахом – лікар, освіту мав вищу, закінчив медичний факультет (якого саме університету – не вказано). Міщанин. У Києві жив за адресою: вул. Львівська (нині – вул. Січових Стрільців), буд.47, кв.8. За майновим станом був незаможним, тобто існував на доходи, отримані від власної праці. Причиною арешту в анкеті було названо «контрреволюційне шпигунство на користь Денікіна». О. Анохін був членом професійної спілки лікарів м. Києва та вчительського союзу м. Києва.

Безпартійний. Від військового обов'язку був звільнений («білобілетник»). У 1919 р. був заарештований ГубЧК за звинуваченням в шпигунстві, але звільнений. Судячи з матеріалів справи, мав доньку. Місцем роботи О. Анохін назвав, що він – уповноважений Київського ГубЧК та секретний співробітник особливого відділу 12 Червоної армії. У пред'явленому звинуваченні винним себе він не визнав. Проте слідчий К. (можливо, Купривін, в тексті нерозбірливо) визнав за доцільне утримувати Анохіна О. К. під вартою і числити при особливому відділі 12 Червоної Армії, а його справу направити для розслідування в слідчу частину [6, арк. 7].

Також з справи можна дізнатися про медичну діяльність О. Анохіна. У матеріалах слідства є власноручні свідчення О. Анохіна, що він з 1914 р. працював у різних лікарнях м. Києва. Він повідомив слідчій Малінській, що з осені 1914 р. до травня 1915 р. працював в 7–му земському госпіталі. В 1915–1916 рр. працював у Всеросійському земському союзі в м. Києві [6, арк. 13–139]. Збереглася візитна картка Анохіна, де написано, що він був театральним лікарем і проводив прийом на вул. Великій Підвальной (нині Ярославів Вал), буд.32, кв.12, щоденно з 16.00 до 17.00 крім свят [6, арк. 146]. Крім того, він допомагав колегам читати медичні лекції в університеті.

Провадження справи Особливого відділу 12 Армії проти О. Анохіна розпочалося 24 лютого 1920 р., під час третього захоплення Києва більшовиками. Справа має старий реєстраційний №375, слідчий №316. Згодом їй був присвоєний архівний №5763, ще пізніше – 50857. Справу від початку і до кінця провадив Особливий відділ при Реввоєнradі (революційній військовій раді) 12 Червоної Армії [6, обкладинка].

За справою обвинувачувались: Анохін Олександр Костянтинович, Михайлов Михайло Петрович, Клейн Володимир Адольфович та Шнейджер Пінхус та інші.

24.02. 1920 р. був підписаний ордер №163 (також є номер 42–а) на арешт Анохіна О. К. а місцем його проживання: м. Київ, вул. Львівська, б.47, кв.8. Арешт провів співробітник Височин. Ордер був затверджений завідувачем особливого відділу при Реввоєнradі 12 Червоної Армії (є лише його підпис, без прізвища) та завідувачем активною частиною О. Грозним [6, арк. 5–6]. Цікаво, що на бланку стоїть навіть не УРСР, а РСФСР, тобто арешт був проведений (кажучи сучасною науковою мовою) – більшовицькими окупаційними військами.

Документи свідчать, що чекісти розраховували на допомогу Анохіна в боротьбі проти денікінської розвідки. Але Анохін, залишившись в вересні–грудні 1919 р. в Києві, практично нічого не зробив в цьому напрямку. За що і був в лютому 1920 р. заарештований. Тінь підозри впала також і на його помічників–інформаторів, яких також заарештували за підозрою у співпраці з денікінцями.

18 січня 1920 р. уповноважений з інформації Особливого відділу 12 Армії Б. А. Хазанов написав рапорт Начальнику Активної частини цього ж відділу О. Грозному. Він повідомив, що прибувши 28 грудня 1919 р. в Київ і виявив, що вся підпільна робота, залишена керівником відділу інформації Миколою Івановичем Арістовим – «виявилась суцільною провокацією». Так, агент ЧК М. Михайлов виявився Головою дворянського

союзу монархістів м. Києва і слідчим з особливо важливих справ денікінської контррозвідки, членом Національного центру. Його правою рукою був О. Анохін, лікар і водночас резидент ЧК, який після відступу денікінців залишився в Києві сподіваючись, що ЧК не зрозуміє його ролі. На думку Хазанова, Анохін намагався провокувати і шантажувати ЧК. Хазанов доповів, що він підтримував з ним контакт лише в агентурних інтересах і поки що вирішити не чіпати. Також була інформація про активну діяльність в Києві Наметова – помічника начальника денікінської контррозвідки Сульджикова, який начебто згодом опинився в Харкові. Прочитавши цей документ, керівництво Особливого відділу 23 січня 1920 р. прийняло рішення розшукати О. Анохіна та ув'язнити і допитати [6, арк. 196].

У матеріалах про О. Анохіна цікавою є підбірка агентурних матеріалів про роботу ЧК в лютому–квітні 1920 р. у м. Києві. В них відображено зовнішнє спостереження за Анохіним чекістами, збір інформації про життя та діяльність. Ці матеріали унікальні тим, що про події 1920 р. в Києві збереглося не так вже й багато документів.

Особливістю кримінальних справ 1920–х років є те, що в них часто крім протоколів допитів підшивали і матеріали діловодства ЧК і агентурного спостереження за підозрюваними, яке здійснювалось до їх арешту. Згодом цю практику припинили, і, наприклад, в 1940–ві роки, вже формувались окремі справи: агентурні та кримінальні, і матеріали в них не переплутували. В «справі Анохіна» містяться як матеріали слідства над арештованими, так і матеріали про стеження за ними. Це унікальні матеріали агентурного стеження співробітників Особливого відділу 12 Армії за підозрюваними у співпраці з денікінцями в м. Києві (зберегла підбірка матеріалів за січень–квітень 1920 р.) [6, арк. 48, 73–77, 79–113, 116–121, 130–131, 183–190, 193–195 та інші]. Подібна документація ЧК є цінною і рідкісною, оскільки більша її частина не дійшла до наших днів. Вона дає уявлення про методи роботи чекістів і розмах їх діяльності.

Збереглися також особисті листи О. Анохіна з тюрми, його записи про ситуацію в Києві, візитні картки. Ще «справа Анохіна» цікава тим, що в ній збереглося чимало цікавих печаток на офіційних документах того часу – як радянських, так і царського часу, періоду Гетьманщини, УНР, Директорії.

Зберігся також унікальний документ – шифрований документ, підписаний чекістами Апетером та Арістовим (без розшифровки), в якому Анохіну, очевидно, даються вказівки щодо проведення агентурної роботи в окупованому денікінцями Києві [6, арк. 149]. Він написаний не на папері, а на полотні (про подібні документи згадує у своїх спогадах про події Холодного яру Ю. Горліс–Горський).

Часто в історіографії можна побачити думку про те, що в 1919–1921 рр. в роки безпределу ЧК майже ніхто не прагнув заступитися за ув'язнених чекістами людей. Насправді це не зовсім так. Дійсно, більшість людей боялися всевладного ЧК, яке, за словами деяких його співробітників, «все бачило і все чуло». Але знаходились і ті, хто намагався допомогти рідним, знайомим, друзям.

Не можна сказати, що за Анохіна ніхто не пробував заступитися після його арешту. Такі спроби були, про що збереглися відповідні документи. Наприклад, 1 березня

1920 р. домовий комітет будинку №47 на вул. Львівській листом №17 звернувся до Особливого відділу 12 Армії з проханням звільнити доктора О. Анохіна, оскільки він брав активну участь в діяльності домового комітету. Сам голова комітету всі обов'язки одночасно виконувати не міг у зв'язку з зайнятістю. Але ця спроба була безрезультатною. Начальник активної частини Грозний 3 березня 1920 р. написав на заяві таку резолюцію: «В слідчасть. Советую арестовать ходатаев, в крайнем случае вызовите, я с ними поговорю» [6, арк. 54]. Можна собі лише уявити, що це була за розмова і чим вона закінчилася.

2 квітня 1920 р. до санітарного диктатора м. Києва – була в той час і така посада (Повна назва: медична частина управління надзвичайного уповноваженого по боротьбі з епідеміями Київського району при Реввійськраді 12 Армії, РРСФР) звернувся викладач Київського університету С. Л. Тимофєєв. Він повідомляв, що щорічно у весняному навчальному семестрі читає лекції «Лікарська гімнастика» та «Масаж», які притягували до себе певну увагу молоді та населення. На думку лікаря, ці курси сприяли покращенню фізичного виховання юнаків. Асистентом під час проведення цих лекцій у Тимофєєва протягом останніх 4–х років був заарештований чекістами лікар Анохін, який в той час перебував в тюрмі ЧК на вул. Лютеранській. Тимофєєв просив про звільнення Анохіна, як особи, потрібної для проведення лекцій [6, арк. 135]. Можливо, Тимофєєв розраховував на лікарську солідарність, адже професія лікаря завжди була високо престижною, і лікарі трималися дружньо, виручаючи один одного непрості часи.

Санітарний диктатор 04.04.1920 р. своїм листом №726 переслав заяву Тимофєєва у Особливий відділ 12 Армії, який базувався на вул. Лютеранській, 6.23 та просив повідомити про можливість звільнення Анохіна [6, арк. 134]. У відповідь начальник Особливого відділу листом №4584 від 5 квітня 1920 р. повідомив, що О. Анохін помер в тюрмі [6, арк. 133].

Залишається лише здогадуватись, чи О. Анохін помер у в'язниці власною смертю (маючи лише 37 років), чи його там вбили чекісти. Факт той, що з тюрми ЧК в той час мало хто виходив живим на волю. А будівля ЧК на вул. Лютеранській отримала сумну славу.

По–іншому склалась доля людей, які були заарештовані за «справою Анохіна», як його помічники та оточення.

Постановою Особливого відділу при Реввійськраді 12 Армії від 6 квітня 1920 р. Прозорова Лідія Дмитрівна та Зубрицька Ніна Михайлівна були звільнені з–під варті як такі, що не мали до діяльності Анохіна ніякого відношення. Їм були повернуті всі гроші та речі, окрім золотих та срібних речей, що як предмети розкоші були конфісковані в користь Республіки. Було припинено провадження у справі та зазначена справа була здана в архів [6, арк. 138]. Відпустили також масажиста Київського військового госпіталю Бошно Леоніда Валеріановича.

28 квітня 1920 р. слідчий Особливого відділу 12 Армії Малинська розглянувши матеріали «справи Анохіна» дійшла до висновку, що Михайла Михайлова, Володимира Клейна та Пінхуса Шнейдера слід засудити до вищої міри покарання – розстріляти. Вона вважала,

що слідчими матеріалами було цілком доведено що Михайлов працював в денкінській контррозвідці а потім поступив на службу в Окружний военкомат. Наводились також і інші аргументи [6, арк. 140]. На цьому документі начальник Особливого відділу З. Кацнельсон розмашистим почерком написав резолюцію: «В виду обстановки фронту Михайлова і Клейна расстрелять. Шнейдера – взять с собой». Документ був підписаний в ніч з 28 на 29 квітня, коли більшовики вже пакували речі... Розстріл Михайлова і Клейна провели співробітники комендатури (в ЧК, а потім і в ГПУ–НКВД–МГБ–КГБ практикувалось, що саме вони виконують смертні вироки).

Довгий час про долю О. Анохіна громадськості нічого не було відомо, і він залишався не реабілітованим навіть в уже незалежній Україні. Лише в 1998 р. його справа була переглянута в прокуратурі України, 30 листопада 1998 р. Заступник генерального прокурора України, державний радник юстиції 3 класу Д. А. Ветоха підписав висновок про реабілітацію О. К. Анохіна згідно з ст.1 Закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні» від 17.04.1991 р. [6, арк. 227].

Одним із завдань сучасної української історичної науки є повернення із забуття імен невинно репресованих людей. Думається, що маловивчена на сьогодні постать лікаря О. Анохіна повинна зайняти достойне місце в історії. Сподіваємося, «справа Анохіна» стане в нагоді дослідникам історії Києва початку ХХ століття.

Список використаних джерел

1. Бажан О., Данилюк Ю., Рубльов О. Історія під пресою ідеології // Зневажена Кліо: Зб. на пошану акад. НАН України П. Тронька / Ін-т історії України НАН України; Редкол.: Ю. Данилюк (голов. ред.) та ін. – К., 2005. – С.3–74.
2. Білас І. Репресивно-каральна система в Україні 1917–1953: Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз: У 2-х т. – К.: Либідь: Військо України, 1994. – Кн.1. – 422 с.; Кн.2. – 428 с.
3. Білокінь С. Масовий терор як засіб державного управління в СРСР (1917–1941 рр.): Джерелознавче дослідження. – К., 1999. – 447 с.
4. Литвин Н. Політичний терор 1920–30-х років щодо інтелігенції України в ідеологічному обґрунтуванні партійно-радянськими лідерами // Вісник Київського славістичного університету. Серія: Історія. – К.: КСУ, 2005. – №20. – С.111–119.
5. Репресії в Україні. Бібліографічний покажчик / Упор. Є. Бабич, В. Патока. – К.: «Смолоскип», 2007. – 520 с.
6. ГДА СБУ. – Ф.6. – Спр.74605–фп.

References

1. Bazhan O., Danyluk Y., Rubliov O. Istoria pid presom ideologii // Znevazhena Klio: Zb. na poshanu akad. NAN Ukrainy P. Tron'ka / In-t istorii Ukrainy NAN Ukrainy; Redkol.: Y. Danyluk (golov. red) ta in. – K., 2005. – S.3–74.
2. Bilas I. Represyivno-karalna systema v Ukraini 1917–1953: suspilno-politychnyi ta istoryko-pravovyi analiz. U 2 t. – K.: Lybid: Viisko Ukrainy, 1994. – Kn.1. – 422 s; Kn.2. – 428 s.
3. Bilokin S. Masovyi terror yak zasib derzhavnogo upravlinnya v SSSR (1917–1941 rr.): Dzhereloznavche doslidzhennya. – K., 1999. – 447 s.
4. Lytvyn M. Politychnyi terror 1920–1930-h rr. shchodo inteligentsii Ukrainy v ideologichnomu obgruntuvanni partiino-radyans'kymy lideramy // Visnyk Kyivskogo slavistychnogo universytetu. Seria: istoria. – K.: KSU, 2005. – №20. – S.111–119.
5. Represii v Ukraini. Bibliografichnyi pokazhchyk / Upor. Ye. Babych, V. Patoka. – K.: «Smoloskyp», 2007. – 520 s.
6. GDA SBU. – F.6. – Spr.74605–fp.

Nikolaeva N. B., Ph.D. in Historical Sciences, Research Officer at the Faculty of History of Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), natalienik8@gmail.com

The life way of the doctor and lecturer Alexandr Anokhin

The biography of the doctor, lecturer and public figure Alexandr Anokhin, his life and his activity are analyzed in this article. The causes of his arrest and security officers' negative attitude towards representatives of Ukrainian intelligentsia and education in 1920. The fate of the doctor and lecturer Alexandr Anokhin was quite typical for those arrested in 1920. The Secret Service officers accused him of counterrevolutionary espionage in favor of Denikin. The objective of this article is to analyze the causes and circumstances of the arrest of the doctor and professor Alexandr Anokhin, conducted in 1920, and also to follow the fate of this lecturer. In the same year, when O. Anokhin was arrested, he died in a Chekhist's prison at the age of 37. O. Anokhin was rehabilitated already in independent Ukraine in 1998. One of the purposes of Ukrainian modern historical science is to return from the oblivion the names of innocent repressed people, regardless of their political views or party affiliation.

Keywords: political repressions, arrests, teachers, doctors, VUChK, archival criminal case.

* * *

УДК 008+[021+930.25+069]:004+341.16:001

Рибачок О. М.,
здобувач, Інститут архівознавства
Національної бібліотеки України
ім. В. І. Вернадського (Україна, Київ),
ribachokoleg@ukr.net

Діяльність ЮНЕСКО в галузі розвитку міжнародних проектів цифрової документальної спадщини

Розкрито питання діяльності ЮНЕСКО – провідного лідера у міжнародній культурній діяльності в частині цифрової спадщини. Відзначено, що важливою функцією ЮНЕСКО є її нормотворча діяльність, яка регулює міжнародну діяльність у сферах освіти, науки, комунікації, обміну та збереження культурних цінностей усього людства. Розглянуто передумови, що сприяли створенню концептуально-методичних засад міжнародного співробітництва та партнерства в галузі цифрової культури. Наголошено, що ЮНЕСКО відіграло особливу роль у розробці методології та створенні міжнародних цифрових ресурсів у зв'язку із переходом суспільства до електронної та цифрової культури, а також розробки правил і програмних продуктів та їхнього розвитку. Констатовано, що велика увага ЮНЕСКО спрямована на інтеграцію діяльності установ культури – архівів, музеїв, бібліотек, позитивним наслідком якої є утворення якісно нових, охоплюючих усі види та типи історичних документів, міжнародних цифрових інтегрованих ресурсів документальної спадщини людства.

Ключові слова: цифрова культура, ЮНЕСКО, інтегровані міжнародні цифрові ресурси, документальна спадщина.

Розгляд сучасного стану розвитку цифрових ресурсів документальної спадщини у світі та в Україні неможливий без спеціальної акцентуації на видатній ролі ЮНЕСКО в міжнародному визначенні понять культурних цінностей та культурної спадщини, питаннях охорони культури та розвитку її цифрових ресурсів.

Діяльність ЮНЕСКО в галузі культури охоплює такі сфери: збереження та відродження матеріальної і нематеріальної культурної спадщини; розвиток місцевості; сприяння розвитку сучасних культур; сприяння поверненню втрачених культурних цінностей країнам їхнього походження; поширення книг і читання шляхом сприяння розвитку книговидавничої справи; розвиток індустрії культури та розробка політики в галузі культури; захист авторських і суміжних прав; аналіз взаємозв'язку між культурою та розвитком, врахування культурного фактора у розвитку суспільства; розвиток культурного плюралізму та міжкультурного діалогу, тощо [1].